

su napici koji su dobijali miris i aromu putem mlečno-kiselinskog vrenja (jogurt i kiselo mleko). U nekim krajevima mleku se dodavala kafa, kakao ili pržen šećer ali je ovo bilo uglavnom proizvedeno i potrošeno u domaćinstvu, ili je bilo zanatskog karaktera.

Posle Drugog svetskog rata ovi proizvodi počeli su se proizvoditi i industriski.

Proizvodnja mleka sa dodavanjem voća, voćnih sokova i povrća ima u našoj zemlji izvanredno povoljne uslove. Veliko bogatstvo voća omogućava da se ova proizvodnja razvije u najširim razmerama. Otvaranje mlečnih restorana kod nas stvorilo je i stvara sve veći krug potrošača koji očekuju nove mlečne proizvode a naročito mlečne napitke na bazi slatkog ili kiselog mleka u najraznovrsnijim kombinacijama.

Mlečni napici imaju poseban značaj u formiranju navike pijenja mleka kod dece i odraslih, a ovo je tesno vezano sa povećanjem potrošnje mleka u svežem stanju. Povećanje potrošnje mleka u svežem stanju nosi sobom posledice od neocenjive koristi za zdravlje nareda i produženje prosečne dobi.

Mlečni napici i mleko imaju posebnu ulogu u sprečavanju nekih profesionalnih bolesti, jer mleko deluje kao neutralizator štetnih kiselina i gasova.

Povećanje potrošnje mlečnih napitaka zapaženo je naročito u letnjem periodu, kada se javljaju i najveći viškovi mleka kod nas, pa je ovo još jedan faktor u prilog tome da kod nas možemo i treba da razvijemo ovu proizvodnju do najširih razmera.

Z A N A Š E S E L O

NAJČEŠĆE BOLESTI U PROLJEĆU

Vrijeme i klima imaju veliko značenje u pojavi i širenju bolesti. Ima nekih bolesti, koje su strogo ograničene na uža ili šira područja, a drugdje su veoma rijetke ili se nikad ne pojavljuju niti se mogu pojaviti. Uzrok je tome čitav niz raznih faktora, koji svaki za sebe ili češće međusobno zgodno povezani omogućuju da se pojave neke bolesti. Tu dolazi u obzir temperatura zraka, vlažnost zraka, količina i raspodjela oborina, sastav i vlažnost tla, stanje površinskih i podzemnih voda i t. d. Svi ovi i drugi faktori mogu na pojavu bolesti djelovati direktno, a još češće indirektno. Od ovih faktora ovise opet mnogi drugi faktori i zbivanja, koja utječu povoljno ili nepovoljno na ljudsko zdravlje. U prvom redu zbroj svih faktora (temperatura, vlaga, površinske vode, vjetrovi) može pogodovati razvitku raznih kukaca, prenosioca nekih bolesti, pa prema tome stvarati osnovni preduvjet za pojavu, ili veći ili manji intenzitet neke bo-

lesti, na pr. malarije, kalazara, žute groznice i mnogih drugih t. zv. tropskih bolesti.

Drugi put lokalne klimatske prilike uvjetuju način života, što opet može stvarati povoljne uvjete za neke bolesti. Tako nagomilavanje ljudi u tijesnim prostorijama za hladnih dana otežava održavanje lične čistoće i čistoće okoline, a to pogoduje širenju mnogih zaraznih bolesti. Velika vrućina pak tjera ljude iz zatvorenih stanova i sili ih, da nezaštićeni spavaju na otvorenom, a time se izlažu opasnosti da se zaraze drugim bolestima.

Od naročitog je značenja za ljudsko zdravlje stanje poljoprivrede i stočarstva u nekom kraju. To stanje ovisi pak o klimatskim prilikama toga kraja. Znamo pak, da o tom zavisi prehrana stanovništva i kvantitativno i kvalitativno. Znamo isto tako, da je prehrana faktor vrlo važan, da očuva i unaprijedi zdravlje, jer se njome često bolesti sprečavaju i suzbijaju. Prema tome stanovnici siromašnog područja, koji ne mogu unaprediti vlastite prehranbene fon-

dove, često trpe od nedovoljne prehrane sa svim teškim posljedicama, koje su kadšto čak i katastrofalne.

Kao što klimatske prilike jako i presudno utječu na pojavu dominantnih bolesti u pojedinim krajevima svijeta, tako i vremenske prilike i promjene utječu na pojavu stanoovitih bolesti, iako u znatno manjoj mjeri. Zato vidimo, da u raznim godišnjim dobama pretežu jedne ili druge bolesti, jer sezonske vremenske prilike ublažuju osnovnu klimu, koja je u grubim crtama karakteristična za taj kraj. To naročito vrijedi za naše krajeve, koji pripadaju u takav klimatski pojas, gdje su velike razlike u klimatskim prilikama ljeta i zime, proljeća i jeseni. Zato možemo lako opaziti, da kod nas svako godišnje doba ima svoje karakteristične bolesti, koje u to vrijeme izbijaju češće negoli u drugo vrijeme. To vrijedi i za prvo godišnje doba.

Proljeće je kod nas veoma često nestalno. Prelazi iz jako toplih u jako hladne dane česti su i nagli. Isto tako nagli su prelazi između kiše, snijega i sunca. Organizmi, koji se teško prilagođuju na takove nagle promjene, rado reagiraju težim ili lakšim prehladama, koje mogu biti baza za teže bolesti. Najosjetljivije su one osobe, koje provode zimu zakukuljeni, umotani, uz peć i u zatvorenim prostorijama, daleko od vode i svježeg zraka. Takove osobe najlakše podliježu proljetnim prehladama. Najbolje ćemo se zaštititi od ovakove preosjetljivosti, ako uredno održavamo ličnu higijenu: ako se redovito peremo svježom vodom svakog dana do pasa, ako povremeno zračimo tijelo i spavamo u nenaloženim sobama, po mogućnosti kod otvorenog prozora.

Možda još veću važnost za naše zdravlje ima prehrana u proljeću. Prehrana je često oskudna, jer su prošlogodišnje zalihe iscrpljene, a novih još nema. Još je važnije, što tada nema svježe hrane, koja bi obilovala važnim zaštitnim tvarima, mineralnim solima i vitaminima. U proljeću dolazi najčešće do nedovoljne prehrane, jer su i razni produkti životinjskog podrijetla manje vrijedni nego inače, a i životinje su lošije hranjene. Tako na pr. mlijeko i maslac imaju potkraj zime i na početku proljeća najmanje vitamina, jer se stoka pretežno preko zime hranila suhom hranom. Slabo hranjeni organizam više je podvrgnut raznim infekcijama, naročito t. zv. kapljicnim infekcijama, baš radi nestašica vitamina, u prvom redu vitamina A, koji dobivamo pretežno u mlijeku i mliječnim preradevinama, pa u zelenom povrću, koje nam nedostaje potkraj zime i na početku proljeća. A vitamin diže otpornost sluznica, pogotovo dišnih putova,

protiv klica zaraznih bolesti, prema tome i raznih prehlada, a sve su prehlade zarazne naravi. Stoga treba naročito paziti na proljetnu prehranu, pogotovo na prehranu djece i omladine, pa nastojati da im osiguramo nužne količine voća i povrća.

U našim krajevima još jedan faktor utječe na pojavu bolesti, koje prenose kukci. Doduše danas manje nego nekad, ali ni danas ne smijemo na njega zaboraviti. Nakon zimskog sna u proljeće se kukci bude i počinju svoj aktivni život, a time i svoju ulogu u raznošenju bolesti. To vrijedi naročito za malariju, koja je još do pred desetak godina bila naša najraširenija bolest. Svaka opasnost od nje nije ni do danas uklonjena. Kod malarije opazimo, da se prvi veći broj oboljelih pojavljuje na početku proljeća. To nisu samo nove zaraze u toku tog proljeća, nego češće lanjske zaraze, koje se pojavljuju tek u proljeću kad je organizam oslabljen radi promjena vremena i lošije zimske prehrane.

Iz svega proizlazi, da je prehrana najvažniji faktor, koji utječe na pojavu bolesti, koje su donekle karakteristične za proljetnu sezonu, pa je potrebno, da se prehrani obrati najveća briga. To je jednako važno za djecu i omladinu, da im se sačuva otporna snaga i osigura pravilan razvoj organizma, a važno je i za radne ljude, da očuvaju svoju radnu sposobnost i produktivnost u sezoni, kad počinju najintenzivniji poljski radovi.

Prim. dr. Eugen Nežić

JAMSTVO ZA UPALE VIMENA

U trgovini sa kravama muzarama najviše se traže visoko brede, ili svježije oteljene krave, jer neposredno poslije teljenja daju najviše mlijeka. Zato je tržna cijena ovakovih krava znatno veća nego inače, pa ih kupci ogledavaju sa uvećanom oprežnošću. Ova opreznost je na mjestu, jer kupac nikad nije siguran, da li je vime ovakovih krava potpuno u redu. Naročito je to slučaj, kad se kupuju pred teljenje zasušene krave, koje se nalaze neposredno pred porodom, a ne zna se, da li će biti mliječne i da li imaju zdravo vime. Ali i za već oteljene krave teško se pri kupovini odlučiti, jer prodavaoc prije prodaje hotimično kravu ne izmuza da bi vime izgledalo što veće. Na sajmovima kod ovakovih krava često gledamo kako im mlijeko curi iz nabreklih sisa. Neizmuzanjem pojedinih četvrti vimena mogu se prikriti bolesti na vimenu, a i sissama. Kupci svježih krava muzara ostaju u dubokom uvjerenju, da su prevareni, iako ponekad nemaju pravo. Najčešće se u ovakvim slučajevima radi o akutnim upalama

vimena. Odmah naglašujemo da se akutne upale vimena mogu razviti veoma brzo. Akutna upala vimena može nastati u toku 2—3 sata. Vime može zbog upale na očigled oteći, pa veoma nabrekne za 12 sati. U isto vrijeme se mogu razviti i kvrge, koje opipavamo u dubini vimena. Istovremeno dolazi i do vidnih promjena na izmuzenom mlijeku. Ono je žučkasto, ponekad i krvavo, sa sitnim pahuljicama i t. d. Naročito lagano i brzo može doći do upale vimena nedjelju dana prije i nedjelju dana poslije teljenja, dakle upravo kada se i najživlje vrši kupoprodaja ovakovih krava. Zato je veoma teško i stručnjaku reći kada je nastala akutna upala vimena, kod kupca ili prodavaoca. Kako je i inače neposredno prije i poslije poroda vime normalno povećano, to je upalu vimena ako nije veoma žestoka u početku veoma teško prepoznati, a još teže dokazati kada je upala nastala, kod kupca ili prodavaoca. Prema tome za svježe akutne upale vimena teško da će se moći realizirati jamstvo. Mnogi ne znaju da do upale vimena može doći u svako doba, pa i kod presušenih krava.

Sužavanje i proraštavanje sisnoga kanala sa stvaranjem opipljivih kvržica i konopčića, zbog kojih se iz pojedinih četvrti ne može izmusti mlijeko, nije nipošto dokaz jako zastarjele mane. Promjene u sisnom kanalu redovno su također prouzročene upalnim procesima i mogu se razviti relativno brzo. Bezbolno, tvrdo zadebljanje sa posljedičnom neprohodnošću sisnog kanala, može se razviti za 14 dana.

Kod zastarjelih upala vimena stvar stoji drugačije, jer u tom stadiju dolazi do uvenuća i sušenja ili nestajanja žlijezdanoga tkiva, tzv. atrofije vimena. Atrofiju pojedinih

nih četvrti vimena, već je nešto lakše dokazati, jer će se sve, da je prije prodaje vime bilo i neizmuzeno, ubrzo pokazati da je zasušeno i da u njemu nema mlijeka. Trebamo ipak imati na umu, da su ponekad pojedine četvrti, naročito prednje prirodno manje, ali su inače potpuno zdrave i ne mogu se smatrati skrivenim manama. To je kupac prigodom kupnje trebao zapaziti i provjeriti da li su prednje četvrti neizmuzene. Atrofija vimena redovno je posljedica već preboljele akutne upale vimena ili sraštenja sisnog kanala. U ovakvoj četvrti mlijeko, ukoliko ga uopće ima, vidno je promijenjeno. Atrofiju vimena, ukoliko se je krava kupovala prije ili neposredno poslije teljenja, smatra se zastarjelom manom. Kupac je zbog neredovitog izmuzenja nije mogao primijetiti. Nadalje se smatra, da je svježe otepljenoj kravi sa oboljelom prednjom četvrti smanjena vrijednost za 10%, a stražnjom četvrti za 15 — 20%.

Iz gornjih razloga, kupovanje svježih muzara na sajmovima je prilično riskantno, jer se akutne upale vimena mogu razviti veoma brzo i gotovo je nemoguće dokazati, da li je uzrok upale nastao kod kupca, odnosno prodavaoca. Razvijanju upale vimena pogoduje i neizmuzanje kao i stalno probno izmuzavanje s prljavim rukama prigodom ogledavanja, kad kupci na sajmu istodobno ogledavaju veći broj krava, pa veoma lako mogu prenijeti zarazne klice sa vimena jedne krave na drugu. Zato se i kod kupovanja svježih muzara preporuča, da se krava uzima pod specijalnim jamstvom, da ima zdravo vime, ili da se prilikom kupovine ogleda u štali prodavaoca.

Prof. dr. M. Winterhalter

OBAVIJESTI

Na godišnjoj sjednici redakcionog odbora lista »Mljekarstvo« prihvaćen je prijedlog, da se u listu povremeno daju obavijesti o novoosvojenoj domaćoj proizvodnji strojeva i opreme za mljekarstvo. Takove obavijesti izlaze bi povremeno u listu, a jednu i dajemo.

Servis za mljekarstvo pri »POLJOINVEŠTU« — Zagreb u zajednici s nekim našim tvornicama i radionicama za proizvodnju mljekarstkih strojeva i opreme, osigurao je kvalitetnu proizvodnju slijedećeg:

Pasterizator za mlijeko s kapacitetom 1.500 lit./h., kotlovskog tipa s ugrađenim elektromotorom. Dijelovi, koji dolaze u dodicaj s mlijekom, izrađeni su od odgovarajućeg aluminijskog lima.

Strojevi za pranje, punjenje i čepljenje mlijeka u boce s kapac. 1.000 boca/h. saстоје se: od stroja za pranje boca u lužini, aparata za ispiranje potopljenih boca toplom i hladnom vodom, pa od stroja za punjenje boca, na koji je ujedno ugrađen i automatski uređaj za čepljenje boca kartonskim čepovima.

Hladionici za mlijeko izrađuju se za rad s bunarskom vodom i kombinirani za rad s bunarskom i ledenom vodom. Isto tako izrađuju se hladionici na direktno isparivanje bez upotrebe ledene vode. Ovi hladionici izrađuju se raznih kapaciteta od 500, 1.000 i 1.500 lit., a isto tako izrađuju se i predgrijači za mlijeko potrebnih kapaciteta.

Rashladna tijela za ledenu vodu i za rashladne prostorije.

Stroj za topljenje i formiranje sira sastoji se od dva dijela, i to od jednoga gdje se sir topi, i drugoga, kojim sirna masa teče i gdje se formira. Jedan i drugi dio podeljeni su na električni pogon s ugrađenim elektromotorom. Kapacitet obiju strojeva usklađen je na 200 kg/h a oba stroja izra-

đena su od odgovarajućeg aluminijskog lima.

Centrifuge za ispitivanje masnoće mlijeka na ručni i električni pogon. Električna može se zagrijavati, a obje imaju brojač okretaja.

Automatski uređaj za punjenje butirometara sa 24 butirometra i automatski puni butirometre sumpornom kiselinom i amilalkoholom. N. F.

IZ DOMAĆE I STRANE ŠTAMPE

Otkup poljoprivrednih proizvoda od I. do XII. 1956.

Prema evidenciji Zavoda za statistiku NRH otkup poljoprivrednih proizvoda od I. do XII. 1956. bio je:

u 000 dinara

Proizvod	Poljopr. zadruge	Trg. poduzeća	Ind. poduzeća	Ukupno
1. žitarice	962.522	515.213	420.105	1.897.840
2. stoka	5.349.304	2.629.070	584.464	8.562.838
3. perad, jaja	1.472.798	254.946	2.631	1.730.375
4. mlijeko i mliječni proizvodi	819.862	112.291	343.532	1.275.685
5. povrće	1.230.380	281.345	33.119	1.544.844
6. voće	2.009.743	285.620	6.581	2.301.944
7. alkoholna pića	2.927.517	302.684	—	3.230.201
8. industrijsko bilje	938.860	72.211	1.055.263	2.066.334
9. koža i vuna	198.126	1.545.144	32.730	1.776.000
10. ostali poljopriv. proizvodi	2.497.915	628.002	166.582	3.292.499
Ukupno:	18.407.027	6.626.526	2.645.007	27.678.560

Sudjelovanje pojedinih sektora u otkupu

Proizvod	Zadruga	Trgovina	Industrija	Ukupno
1. žitarice	50,7	27,2	22,1	100
2. stoka	62,4	30,7	6,9	100
3. perad i jaja	85,1	14,7	0,2	100
4. mlijeko i mliječni proizvodi	64,2	8,8	27,0	100
5. povrće	79,6	18,2	2,2	100
6. voće	87,3	12,4	0,3	100
7. alkoholna pića	90,6	9,4	—	100
8. industrijsko bilje	45,4	3,5	51,1	100
9. koža i vuna	11,1	87,0	1,9	100
10. ostali poljoprivredni proizvodi	75,8	19,1	5,1	100
Ukupno:	66,5	23,9	9,6	100

Specijalizacija u inozemstvu — Centralna komisija za izbor kandidata za specijalizaciju u 1958. kod SPŠK odredila je ukupno 167 kandidata za proizvodne teme i 31 kandidata za ekonomiku domaćinstva. Naknadno će odrediti još 44 kandidata. Prema tome ukupan broj kandidata, koji će god. 1958. ići u inozemstvo na specijalizaciju, iznosi 242.

S područja NRH određeno je dosad ukupno 38 kandidata, i to 27 iz proizvodnih or-

ganizacija, 2 iz komore i udruženja, 1 iz instituta, 5 iz zavoda i 3 sa fakulteta. Za temu **iz mljekarstva određena je ing. Nevenka Štefanec iz PD Gospić za specijalizaciju u USA 4 mjeseca.**

Osnivanje fonda za garanciju ekonomske cijene stoke — Na sastanku SPŠK u Beogradu održanom 17. II. o. g. među ostalim zaključeno je, da se osnuje fond za garanciju ekonomskih cijena stoci. Država već